

2005. évi CLXXIII. törvény

a nyugdíjak korrekciós célú emeléséről¹

Az Országgyűlés
a nyugdíjak között kialakult aránytalanságok vállalható, mérséklése céljából,

annak érdekében, hogy az érintett nyugdíjak arányaiban jobban kifejezésre jussanak az aktív korban teljesített szolgálati időben és az elért, a járulékfizetés alapjául szolgáló keresetekben meglévő különbségek, enyhüljenek az e téren a nyugdíjas évek során létrejött ellentmondások,

azzal a szándékkal, hogy mérséklődjenek ezen nyugdíjak összegeiben a nyugdíjazás éve szerinti eltérések,

ugyanakkor figyelembe véve a nyugdíjak korrekciójának jelentős, csak több egymást követő évben vállalható, illetve megtervezhető forrásigényét

a következő törvényt alkotja:

A korábban megállapított nyugdíjak egyes nagyobb csoportjainak korrekciós emelésére a jelenlegi nyugdíjas állományon belüli aránytalanságok mérséklése, az elmúlt évek, évtizedek során a különböző nyugdíjakat eltérő mértékben ért értékvesztés, aránytorzulás enyhítése érdekében van szükség. Ezeket az aránytalanságokat a rendes éves nyugdíjemelés rendszerén keresztül nem lehet mérsékelni, az csak külön intézkedés, korrekciós emelések útján valósítható meg, amely megtervezett, előre meghirdetett, egymásra szervesen épülő intézkedésekből álló folyamat lehet. A korrekciós intézkedések hozzájárulnak a reálynugdíj-színvonal emelkedéséhez is.

Ez a törvény a fentieknek megfelelően - részletes tényfeltáró és modellezési munka eredményeire építve - vonatkozik a korrekció szempontjaira, tartalmára, mértékeire és a korrekciós intézkedés sorrendjére.

A nyugdíjak aránytorzulását, értékvesztését illetően alapkritérium: a nyugdíjak indokolatlan elmaradásának az a mércéje, hogy a nyugdíj mennyivel kisebb annál, mint amennyinek az aktív életút jogszerűése alapján, a magyarországi aktuális nyugdíjszínvonalat tekintve lennie kellene. Ez a kritérium közvetlenül következik a biztosítási elvből. A nyugdíj biztosítási alapú ellátás, amelyet a járulékfizetéssel történő jogosultságvásárlás hoz létre, s az ellátás összegét a járulékfizetés (szolgálati idő) időtartama és az ellátási alapot képező járulékköteles jövedelmek nagysága határozza meg. A nyugdíjak egymáshoz viszonyított arányainak a biztosítási teljesítményt kell visszatükröznüük: a hosszabb idejű és (vagy) magasabb kereset utáni járulékfizetés ezzel arányosan nagyobb nyugdíjat kell, hogy eredményezzen. Ezért az alacsony összegű nyugdíj nem feltétlenül értékvesztett (nem eleve pótlásra, kiegészítésre szoruló), a magas nyugdíj pedig nem feltétlenül túlértékelt.

A nyugdíjak egymáshoz viszonyított aránytalanságait egymással szoros összefüggésben ható tényezők alakították ki. A legfontosabb ilyen tényezők: a nyugdíjrendszernek az objektív gazdasági körülményekhez való korlátozott, esetenként elégtelen alkalmazkodóképessége; a nyugdíj-megállapítási rendszer, a nyugdíjszabályok gyakori változása; a nyugdíjindexálás (amely hosszú időn keresztül az alacsonyabb összegű nyugdíjakat preferálta a hosszabb szolgálati idő és magasabb kereset alapján megállapított nyugdíjakkal szemben); egyéb, a nyugdíjra ható tényezők és

beavatkozások.

A nyugdíjaránytalanságok kimutatásának és mérséklésének a gyakorlatban alkalmazható módszere a nyugdíjas állomány különböző (például a nyugdíjazás időpontja, a megszerzett szolgálati idő és más jellemzők szerinti) csoportjai adott időpontban megfigyelhető átlagos jellemzőinek (például átlagnyugdíj, átlagos szolgálati idő) összehasonlításán alapulhat. Ez a módszer a vizsgált csoportok egészére vonatkozóan értékeli az állomány nyugdíjait az arányok (elmaradások, előnyök) szempontjából és az azonos csoportba tartozók jelenlegi nyugdíjállagának eltérése szerint korrigálja a nyugdíjarányokat. A nyugdíjarányokban jelentkező torzulások, az indokolatlan elmaradások feltárása 2005-ös tényadatok, a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság folyósítási adatbázisát leképező reprezentatív nyugdíjas adatbázis alapján történt. A számítások a saját jogú nyugdíjasok állományában a nyugdíj-megállapítás időpontja és a szolgálati idő szerinti, biztosításiilag nem megalapozott nyugdíjeltérések kimutatására koncentráltak.

A törvény a feltárt elmaradások alapján olyan, nyolc lépésre bontott nyugdíjkorrekciós intézkedést rendel, amely mérsékli a nyugdíjak aránytalanságait, enyhíti jelentősebb elmaradásait. A korrekció több lépésre való felbontása azt a célt szolgálja, hogy a program ne terhelje aránytalanul a gazdaságot, illetve az államháztartást. A lépésekben történő megvalósítás egyben lehetőséget ad differenciáltabb eszközrendszer alkalmazására is.

Természetesen minden szempontot kielégítő megoldás elméletileg sem képzelhető el, ezért a korrekciónál alkalmazott kritériumok, a mértékek, az egyes lépések sorrendje csak az előnyök és hátrányok mérlegelésén alapuló, a szempontok között egyensúlyt teremtő szakmai kompromisszumok eredménye lehetett. A törvény végső tartalmának kialakításában fontos szerepe volt az Időügyi Tanácsnak.

A korrekciók a saját jogú nyugdíjakon túl kiterjednek az 50%-os özvegyi nyugdíjakra is. Ezen nyugdíjak mértékének két lépésben történő, 60%-osra való emelése folytatja az özvegyi nyugdíjak színvonalának emelésére irányuló intézkedéseket, melyek keretében korábban (2003-ban és 2004-ben) ugyancsak két lépésben sor került a saját jogú nyugdíjak mellett folyósított 20%-os özvegyi nyugdíjak 30%-os mértékűre történő (vagyis 50%-os) emelésére. A 2006-2007-ben megvalósuló intézkedés elsősorban a saját jogú nyugellátással nem rendelkező, zömében idősebb korú személyek (főként egyedülálló nők) szociális biztonsági helyzetén javít.

A törvény a saját jogú nyugdíjak tekintetében a nyugdíjazás ideje és a megszerzett szolgálati idő szerint ad korrekciós jellegű nyugdíjemelést. E fő szempontokat esetenként egyéb tényezőkre is építő differenciálás egészíti ki, hogy a korrekció minél inkább célzottan valósuljon meg. A nyugdíjazás éve csak az alapmértékben jelent megkülönböztetést és csak a jellemző időszakokat választja el egymástól. (Évenként különböző mértékű, a nyugdíjazás évétől az elfogadottnál erőteljesebben függő korrekcióra a vizsgálatok alapján nincs szükség.) Jelentős differenciálás szükséges a szolgálati idő szerinti, az egyes időszakokban eltérő feltételek alapján kialakuló, de jellemzően és egészében mindig túlzottan nivellált nyugdíjarányok korrekciója érdekében. A nyugdíjazás éve szerinti emelés minden, az aktuális időszakban saját joggal nyugdíjazottnak jár, míg a szolgálati idő szerinti csak a magasabb szolgálati idővel rendelkezőknek adna többlet-emelést.

¹ Kihirdetve: 2005. XII. 28.

A nyolc lépéses intézkedés 2006-tal kezdődően, egymást követő 5 évben valósulna meg. A 2006-os intézkedés (az 50%-os özvegyi nyugdíjak mértékének 55%-ra való emelése) viszonylag kisebb forrásigényű. A jelentősebb kihatású lépések 2007-tel kezdődnek. Ezt az indokolja, hogy a 13. havi nyugdíj fokozatos bevezetése 2006-ban zárul, vagyis a 2007-es évben már nem jelentkezik az egy-egy újabb negyedhavi rész 2003 és 2006 közötti többletkiadása; a nyugdíjkorrekciós intézkedés forrásigénye ennek a „helyébe léphet”.

Az intézkedéssorozat összességében - a 2010-es korrekciós lépés külön jogszabályban meghatározandó, a megváltozott munkaképességűek és rokkantak átalakítandó társadalombiztosítási és szociális ellátórendszeréhez igazodó konkrét tartalmától függően - a jelenlegi saját jogú nyugdíjas állomány egészére vonatkozóan mintegy 7%-os nyugdíjszínvonal-növekedést eredményez. Ezen átlag körül jelentős mértékű a differenciálódás, amely a szolgálati idő szerint, évrátonként és nyugdíjnemenként jóval rendezettebb nyugdíjarányokat hoz létre. Emellett 20%-kal emelkednek az 50%-os mértékű özvegyi nyugdíjak.

1. § (1) A 2006. január 1-jét megelőző időponttól kezdődően megállapított ötvenszázalékos mértékű özvegyi (baleseti özvegyi) és szülői (baleseti szülői) nyugdíjat - ideértve az ideiglenes özvegyi (ideiglenes baleseti özvegyi) nyugdíjat is -

a) 2006. január 1-jétől 10 százalékkal,

b) 2007. január 1-jétől az ellátás egytizenegyed részének megfelelő összeggel fel kell emelni.

(2) A 2006. január 1-je és december 31-e közötti időponttól kezdődően megállapított ötvenöt százalékos mértékű özvegyi (baleseti özvegyi) és szülői (baleseti szülői) nyugdíjat - ideértve az ideiglenes özvegyi (ideiglenes baleseti özvegyi) nyugdíjat is - 2007. január 1-jétől az ellátás egytizenegyed részének megfelelő összeggel fel kell emelni.

A nyolc lépésből álló intézkedéssorozat első két lépése 2006-ban és 2007-ben az 50%-os özvegyi nyugdíjakat érinti. Ezek mértéke 2006. január 1-jével 55%-ra, 2007. január 1-jével pedig 60%-ra emelkedik. Az intézkedés kiterjed mind a már állományban levő nyugdíjakra, mind pedig a jövőben megállapítandó özvegyi nyugdíjakra (ld. 8. §). A 2006. január 1-jét megelőzően megállapított 50%-os özvegyi nyugdíjakat 2006. január 1-jétől 10%-kal kell emelni. Ez összhangban van azzal, hogy 2006-ban az újonnan megállapítandó ilyen özvegyi nyugdíjak mértéke már 55%-os. 2007. január 1-jétől kell végrehajtani az emelés második lépését, olyan mértékben, hogy az az előző évi emeléssel együtt biztosítsa az összességében 20%-os emelést. Ez a 20%-os emelés megfelel annak, hogy a 2007-ben újonnan megállapítandó ilyen özvegyi nyugdíjak már 60%-os mértékűek. A 2006-ban 55%-os mértékben megállapított özvegyi nyugdíjak értelemszerűen szintén részesülnek a 2007. január 1-jei emelésben. Az özvegyi nyugdíjak kétlépcsős emelése kiterjed a szülői nyugdíjakra is.

2. § (1) 2007. január 1-jétől az 1988. január 1-jét megelőző időponttól kezdődően megállapított saját jogú nyugellátást a (2) és a (3) bekezdés szerint meghatározott százalékos mértékek együttes összegével fel kell emelni.

(2) Az emelés mértéke a férfiak esetében 3 százalék, a nők esetében 5 százalék.

(3) A legalább 30 - nők esetében legalább 28 - év elismert szolgálati idő alapján megállapított saját jogú nyugellátást - ide nem értve a baleseti rokkantsági nyugdíjat - annyiszor 0,5 százalékkal kell emelni, ahány évvel több az elismert szolgálati idő a 29 - nők esetében a 27 - évnél. Az emelés így számított mértéke azonban a 10 százalékot nem haladhatja meg.

Harmadik lépésként, 2007-ben az 1988. előtt megállapított saját jogú nyugdíjak kerülnek módosításra. Bár nem itt tapasztalható a legnagyobb elmaradás, de ez a korcsoport a legidősebb: még a legkésőbb nyugdíjazott 1987-es évről is

átlagosan jóval 70 év feletti, de sokan vannak 80-85 éves életkoron is túl. A halandóság ebben a körben a legnagyobb, ezért itt a legsürgősebb a korrekció megvalósítása. A kérdéses kör nyugdíjszintje mintegy 4%-kal marad el a saját jogú nyugdíjak átlagától.

A nők nyugdíjának ebben a körben kimutatható elmaradása a kisebb szolgálati idővel is magyarázható, amely bizonyos mértékig jogszabályváltozásnak is következménye: ekkor még nem volt mód az 1968 (a GYES bevezetése) előtt született gyermekekre tekintettel gyermekenként 1-1 év szolgálati idő beszámítására. Ezért a korrekciónál indokolt a nők esetében - az átlagos gyermekszámuk megfelelően - 2 év szolgálati időnek a nyugdíj összegében való elismerése, ami a 2%-pontos nagyobb általános emelést és a 2 évnek a szolgálati idő szerinti differenciálásban való elismerését alapozza meg. Ennek megfelelően a korrekció alaptermékeként a férfiak esetében 3%-os, a nők esetében 5%-os általános emelés lesz.

Az általános emeléshez adódik a magasabb szolgálati időre kiegészítés: a legalább 30 szolgálati évvel nyugdíjazottak a 29 évet meghaladó szolgálati időre évenként 0,5-0,5% további emelést kapnak, legfeljebb azonban 10%-ot. A nők esetében a nyilvántartott szolgálati időt itt is 2 év egészítené ki (tehát az emelés lényegében a 27 nyilvántartott év fölötti többletkezeléshez kapcsolódna).

3. § (1) 2008. január 1-jétől az 1991. január 1-je és 1996. december 31-e közötti időponttól kezdődően megállapított saját jogú nyugellátást a (2)-(3) bekezdés szerint meghatározott százalékos mértékek együttes összegével fel kell emelni.

(2) Az emelés mértéke 4 százalék.

(3) A legalább 30 év elismert szolgálati idő alapján megállapított nyugellátást - ide nem értve a baleseti rokkantsági nyugdíjat - annyiszor 0,5 százalékkal kell emelni, ahány évvel több az elismert szolgálati idő a 29 évnél. Az emelés így számított mértéke azonban a 10 százalékot nem haladhatja meg.

A nyugdíjszakmai elemzések a rendszerváltást követő időszakban nyugdíjazottak ellátásainak elmaradását mutatják a legnagyobb méretű és kihatású aránytorzulásnak. Indokolt ezért, hogy a negyedik korrekciós lépés 2008-ban (kiegészítve a 2009. évben esedékes hatodik korrekciós lépéssel) az 1991-96-ban megállapított ellátások arányjavítását irányozza elő.

2008-ban a fenti nyugdíjazási évről tartozó valamennyi saját jogú nyugdíj 4%-os emelésben részesül. (Mivel a nyugdíjszint visszaesése a szóban forgó 6 éves időszak alatt nem azonos, a törvény az 1992-1995 között nyugdíjazottakra, akik a legkedvezőtlenebb helyzetben vannak, 2009-ben újabb 4%-os emelést rendel.)

A nyugdíjazás éve szerinti mértéket ebben a lépcsőben is kiegészíti a 30 év szolgálati időtől járó többlet, a harmadik lépésben meghatározott szabályok szerint: 29 év felett minden megszerzett szolgálati év 0,5-0,5%-pontos többletemelést jelent; a mérték maximum 10% lehet. A nők 2 évnél több szolgálati idő többlete ebben az időszakban már nem alkalmazandó, mert 1991-től érvényes a gyermekkedvezmény.

A szolgálati idő szerinti korrekció a speciális, preferált megállapítási és mértékszabályok alapján számított 6 éves megfelelően kedvező pozíciójú baleseti rokkantsági nyugdíjakra sem a harmadik, sem a negyedik korrekciós lépésben nem terjed ki. (A nyugdíjazási évről szerinti korrekciós rész azonban természetesen igen.)

4. § 2009. január 1-jétől

a) az 1988. január 1-je és 1990. december 31-e közötti időponttól kezdődően megállapított saját jogú nyugellátást 2 százalékkal,

b) az 1992. január 1-je és 1995. december 31-e közötti időponttól kezdődően megállapított saját jogú nyugellátást 4 százalékkal,

c) az 1997. január 1-je és 1998. december 31-e közötti időponttól kezdődően megállapított saját jogú nyugellátást 4 százalékkal kell felemelni.

2009-ben kerül sor az ötödik, hatodik és hetedik korrekciós lépésre. Ezek keretei között egyrészt folytatódik a legnagyobb mértékben elmaradott 1992-1995-ös nyugdíjazási évjáratok nyugdíjmelése, másrészt emelésben részesülnek az 1999-et megelőzően saját jogon nyugdíjazottak közül az előző lépésekben nem érintett nyugdíjazási évjáratok.

Az 1988-90-es évjáratok átlagos nyugdíja a teljes állomány átlagait meghaladja ugyan, mégis méltánytalan lenne, ha az intézkedéssorozatból kimaradnának, különös tekintettel arra, hogy ezen nyugdíjazási évjáratok közül az 1989-90-es kimaradt már az 1992-ben megvalósított korrekcióból is. Ezért a törvény egészébe beilleszthető kompromisszumként ebben a körben 2%-os lesz az általános emelés.

Az 1992-1995-ös években nyugdíjazottak további 4%-os emelésben részesülnek, amely az előző évben megvalósult korrekcióval együtt biztosítja ezen leginkább kedvezőtlen helyzetben levő nyugdíjazási évjáratok kiemelt kezelését.

Az 1997-98-ban nyugdíjazottak körében is 4%-os általános emelés indokolható, mert e két évjárat nyugdíjszintje átmenetet képez az ezt megelőzően megállapított, igen kedvezőtlen helyzetű és az ezt követően, már a gazdasági növekedés feltételei között induló nyugdíjak színvonalá között.

5. § 2010. január 1-jétől az 1991. január 1-jével kezdődő időszakban megállapított rokkantsági nyugdíjakat a megváltozott munkaképességűek és rokkantak átalakított társadalombiztosítási és szociális ellátórendszerének megfelelően, külön jogszabályban foglaltak szerint további emelésben kell részesíteni.

Az 1990-es évektől megállapított rokkantsági nyugdíjak elmaradása a megelőző lépések alapján nem korrigálható, az csak a megváltozott munkaképességűek és rokkantak társadalombiztosítási és szociális ellátórendszerének komplex átalakításához igazodóan végrehajtandó külön korrekciós intézkedéssel rendezhető. E korrekciós lépés konkrét tartalmát külön jogszabály állapítja majd meg.

A megváltozott munkaképességűek és a rokkantak ellátórendszere komplex átalakításra szorul. Ennek ki kell terjednie a megváltozott munkaképesség orvos-szakmai minősítési rendszerének megváltoztatására, a munkakör-specifikus megmaradt munkaképesség, az orvosi és foglalkoztatási rehabilitáció középpontba állítására és ennek megfelelően az ellátórendszernek a rehabilitálhatóság függvényében történő átalakítására. A 2010. évi korrekciós lépés konkrét tartalma mindezek figyelembevételével határozható meg.

6. § (1) Az 1-5. §-okban meghatározott emelésekről a nyugdíjfolyósító szervek hivatalból - külön határozathozatal nélkül -, a tárgyév január hónapjában esedékes évenkénti rendszeres nyugdíjmeléssel egyidejűleg intézkednek. Az emeléseket az évenkénti rendszeres nyugdíjmelést megelőzően, a január havi nyugellátásnak

- a) a nem társadalombiztosítási ellátás,
- b) az egyes személyes szabadságot korlátozó intézkedésekkel,

valamint a semmissé nyilvánított elítéléssel összefüggésben járó emelés, továbbá a nemzeti helytállásért elnevezésű pótlék,

c) az egyes nyugdíjak felülvizsgálatáról, illetőleg egyes nyugdíj-kiegészítések megszüntetéséről szóló 1991. évi XII. törvény alapján megszüntetett nyugdíj-kiegészítés helyébe lépő pótlék nélküli összegére kell végrehajtani.

(2) Az e törvény szerint megállapított korrekciós célú emelés a külön jogszabályban meghatározott együttfolyósítási összeghatáron felül is jár.

7. § (1) Saját jogú nyugellátáson e törvény alkalmazásában a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (a továbbiakban: Tny.) 6. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerinti öregségi nyugdíjat, továbbá a bányásznyugdíjat, az egyes művészeti tevékenységet folytatók öregségi nyugdíját és a szolgálati nyugdíjat, illetve a Tny. 6. §-a (1) bekezdésének b)-c) pontja szerinti rokkantsági nyugdíjat és baleseti rokkantsági nyugdíjat kell érteni.

(2) A központi költségvetés megtéríti a Nyugdíjbiztosítási Alapnak

a) a bányásznyugdíjak,

b) az egyes művészeti tevékenységet folytatók öregségi nyugdíjra jogosultságáról szóló 5/1992. (I. 13.) Korm. rendelet szerint az előadóművészek részére megállapított öregségi nyugdíjak emelésének fedezetét és a végrehajtás költségeit. A megtérítendő összegek átutalására és elszámolásának módjára külön jogszabály rendelkezései irányadóak.

8. § (1) E törvény a kihirdetése napján lép hatályba.

(2) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a korrekciós célú emelés folyósításának részletes szabályait rendeletben határozza meg.

(3) 2006. január 1-jén a Tny. 50. §-ának (1) bekezdésében az „ötven százaléka” szövegrész helyébe az „ötvenöt százaléka” szövegrész, 50. §-a (2) bekezdésének a) pontjában az „ötven százaléka” szövegrész helyébe az „ötvenöt százaléka” szövegrész, 50. §-ának (3) bekezdésében az „ötvenszázalékos mértékben” szövegrész helyébe az „ötvenöt százalékos mértékben” szövegrész lép.

(4) 2007. január 1-jén a Tny. 50. §-ának (1) bekezdésében az „ötvenöt százaléka” szövegrész helyébe a „hatvan százaléka” szövegrész, 50. §-a (2) bekezdésének a) pontjában az „ötvenöt százaléka” szövegrész helyébe a „hatvan százaléka” szövegrész, 50. §-ának (3) bekezdésében az „ötvenöt százalékos mértékben” szövegrész helyébe a „hatvanszázalékos mértékben” szövegrész lép.

(5) A Tny. 50. §-ának (1) bekezdése, valamint 50. §-a (2) bekezdésének a) pontja szerinti

a) ötvenöt százalékos mértéket a 2006. január 1-je és december 31-e közötti,

b) hatvanszázalékos mértéket a 2006. december 31-ét követő időponttól kezdődően megállapításra kerülő özvegyi nyugdíjakra kell alkalmazni.

(6) 2010. január 1-jétől az özvegyi nyugdíjakat az átalakított özvegyi nyugdíjrendszer keretei között a feléledési időre vonatkozó jelenlegi korlátozó szabályokra tekintet nélkül kell megállapítani.

Tartalomjegyzék

2005. évi CLXXIII. törvény
a nyugdíjak korrekciós célú emeléséről

1
1